

מקומה של אידיאולוגיה בהתנהלות שחקנים אסלאמיסטיים

רז צימט*

המכון למחקרי ביטחון לאומי – אוניברסיטת תל אביב

מתקפת חמאס ב־7 באוקטובר 2023 עוררה מחדש את הדיון במקומן של תפיסות אידיאולוגיות־מהפכניות בקבלת החלטות של שחקנים אסלאמיים רדיקליים. ב־6 בנובמבר 2024 קיים המכון למחקרי ביטחון לאומי רב שיח שנועד לדון בלקחים, בתובנות ובמשמעויות מהתנהלותם של שחקנים אסלאמיסטיים במהלך המערכה הרב־זירתית בשנה האחרונה, ביחס לתפקידה של אידיאולוגיה דתית־מהפכנית במדיניותם. אף כי רב השיח ביטא הסכמה רחבה בנוגע לחשיבותה של אידיאולוגיה בהתנהלותם של שחקנים אלה, התגלעו במהלכו חילוקי דעות באשר לצורך בשינוי פרדיגמטי בסוגיה זו, לאור לקחי המלחמה והשפעת המשמעויות הנגזרות מהמלחמה האזורית על אופן ההתמודדות מול שחקנים אידיאולוגיים־מהפכניים.

מילות מפתח: אידיאולוגיה, אסלאם, חמאס, חזבאללה, מלחמת חרבות ברזל, איראן, מודיעין

מבוא

3. המלצות למדיניות בנוגע לאופן ההתמודדות הנדרש עם שחקנים אסלאמיסטיים המובלים על ידי תפיסת עולם דתית ומהפכנית. המפגש התקיים במתכונת וירטואלית (בזום), בהנחיית ד"ר רז צימט ובהשתתפות פרופ' מאיר ליטבק, ד"ר דינה ליסננסקי, ד"ר שרה פוייר, ד"ר דניאל סובלמן, ד"ר מיכאל מילשטיין ויוחנן צורף.

סוגיות מתודולוגיות

אחד הנושאים שבלטו במהלך המפגש היה הממד המתודולוגי. חלק מהשתתפים הדגישו כי אין סתירה בין אידיאולוגיה לבין התנהלות פרגמטית על בסיס אינטרסים ("גם וגם" ולא "או, או"). לא ניתן להתייחס בנפרד לאידיאולוגיה ולפרגמטיזם, משום שעצם ההבנה מהם האינטרסים של שחקן מסוים נתונה לפרשנות הנובעת מתפיסת העולם האידיאולוגית של אותו שחקן. יתר על כן, מסגור ההבחנה בין התנהלות אידיאולוגית להתנהלות פרגמטית או רציונלית אינו מסייע לנו בהבנת המציאות. כאשר אנו נתקלים בהתנהלות מסוג מסוים, שאינה מיישמת את כלל המרכיבים האידיאולוגיים, אנו עלולים להגיע למסקנה שמדובר בתנועה פרגמטית, אך אין בכך בהכרח משום הבנה נכונה של מהותו של השחקן. כך למשל, תנועת חמאס הצהירה במספר הזדמנויות על

המתקפה הרצחנית של חמאס בעזה ב־7 באוקטובר 2023 עוררה מחדש את הדיון במקומן של תפיסות אידיאולוגיות־מהפכניות בתהליכי קבלת החלטות בקרב שחקנים אסלאמיסטיים רדיקליים. בשיח הציבורי והאקדמי שהתעורר בעקבות המתקפה שבה ועלתה השאלה אם גורמי המודיעין, פרשנים וחוקרים באקדמיה לא הפחיתו בהערכת חשיבותה של האידיאולוגיה הדתית בהתנהלותם של ישויות, תנועות וארגונים אסלאמיסטיים. על מנת לבחון סוגיה זו קיימנו ב־6 בנובמבר 2024 רב שיח בהשתתפות חוקרות וחוקרים מהאקדמיה, במטרה לבחון שלוש סוגיות מרכזיות:

- האם מתקפת ה־7 באוקטובר ולקחי המערכה הרב־זירתית בשנה האחרונה מחייבים הערכה מחודשת של משקלן של תפיסות אידיאולוגיות־דתיות בהתנהלות ובתהליכי קבלת החלטות של שחקנים אסלאמיסטיים, בהשוואה לאינטרסים ולישקולים פרגמטיים?
- האם ניתן להצביע על מאפיינים משותפים ו/או על הבדלים בהתנהלותם של שחקנים אזוריים שונים, בדגש על חמאס, חזבאללה ואיראן, בהקשר למקומן של תפיסות אידיאולוגיות או דתיות בקבלת ההחלטות שלהם, ומה מסביר הבדלים אלה?

* המחבר מבקש להודות לד"ר גליה לינדנשטראוס ולרויטל ירושלמי על הסיוע הרב בארגון המפגש, בניהולו ובסיוכומו.

מאוימת על ידי המערב, ובראשו ארצות הברית. הדבר השפיע על חוסר נכונות של איראן לקדם שיתוף פעולה עם האמריקאים, בשל חשש מתמיד מפני ההשפעה המערבית. גם חזבאללה וחמאס פעלו על בסיס אידיאולוגיה בהשקעות העתק שלהם בתשתיות צבאיות לאורך השנים. גם כאשר שחקנים אלה עושים מהלכים פרגמטיים, אין משמעות הדבר שהם ויתרו על החזון האידיאולוגי, למשל בנוגע למימוש החזון ארוך הטווח של השמדת ישראל. אין מדובר אך ורק ברטוריקה, ויש להתייחס לעניין זה ברצינות.

לטענת חלק מהמתדיינים, הניתוח הישראלי של הסיבות למתקפת ה־7 באוקטובר משקף גם הוא אי־הבנה בנוגע לחמאס. במסגרת זו בולט ניסיון לאתר נימוקים מעולמות הריאליזם הפוליטי המערבי: טענה שמנהיג חמאס יחיא סינוואר ביקש לסכל את הנורמליזציה בין ישראל לערב הסעודית (אף שהמתקפה נבטה בראשו עשור לפני שהחל השיח בעניין), לחזק את מעמד חמאס בזירה הפנימית ולהביא לשחרור אסירים. בפועל, בבסיס הגיונו ניצב מניע אידיאולוגי, כלומר הג'האד כמהות. המערכה הייתה משימת חייו ונתפסה כציווי או רצון אלוהי שלא ניתן היה להימלט ממנו, וזאת בניגוד לתהייה של גורמים בישראל אם ניתן היה להניא את חמאס מביצוע המהלך, אילו קידמו יוזמה מדינית או עוד מחוות כלכליות. בבסיס מחדל ה־7 באוקטובר עומד חוסר יכולת לפענח את הגיון חמאס, ובפרט את משקל האידיאולוגיה בשיקולי התנועה וכאמור, הנטייה להניח שגורמים קיצוניים העולים לשלטון מתמתנים בהדרגה. ואולם, כפי שלימדה ההיסטוריה המודרנית, תהליך של התמתנות הוא אפשרי. למשל, ברית המועצות התמתנה בין שלטון סטאלין לשלטון ברז'נ'יב, אך הדבר אינו הכרחי (היטלר וסדאם חוסיין, למשל, לא התמתנו). זאת ועוד, גורמים קיצוניים נעים לרוב דווקא בכיוון הפוך: צוברים יותר משאבים המאפשרים להם להניע מהלכים אלימים עוד יותר מאשר בעבר, לצורך מימוש חזונם הרעיוני. השלטון אומנם מחייב אותם לעסוק במתן שירותים אזרחיים ובפיתוח מרקם חיי הציבור, אך בה בעת מאפשר להם לצבור ולפתח נשק, לעצב את תודעת החברות שעליהן הם שולטים ולגייסן למאבקים שהם מנהלים. בניגוד לטענה זו, אחד המשתתפים בדיון הצביע על כך שהטריגר להחלטת חמאס להוציא לפועל את המתקפה ב־7 באוקטובר נוצר רק בעקבות כישלון מבצע שומר החומות והתגבשות סופית של תפיסת אחדות הזירות. מכאן שגם תנועות אידיאולוגיות מביאות בחשבון יכולות, ואינן מחויבות למימוש התפיסה האידיאולוגית בכל מחיר. בניסיון להבין את הכשל המתודולוגי נטען גם שהעיוורון המתודולוגי נובע בחלקו מכשל פסיכולוגי:

שינוי בהגדרתה לגבי הסכסוך הישראלי־פלסטיני, ומכאן היו שהסיקו כי מדובר בתנועה פרגמטית, תוך התעלמות מן העובדה שהיא פעלה על בסיס אידיאולוגיה מוצקה שחשיבותה לא הובנה דיה. תנועה אידיאולוגית יכולה להיות פרגמטית מבלי לוותר על תפיסותיה האידיאולוגיות ותוך המתנה לשעת הכושר למימושן. פרגמטיזם פירושו חיפוש הדרך המתאימה ביותר להשגת המטרה, שבפני עצמה יכולה להיות נוראית מבחינה מוסרית. הרוצחים הגדולים בהיסטוריה היו לעיתים פרגמטים, ולכן אין משמעות למונח הזה.

חלק ממשתתפי הדיון הצביעו על כשל מתודולוגי הן של האקדמיה והן של המודיעין בהתייחסות רצינית לרעיונות אידיאולוגיים. אחד החוקרים אף היכה על חטא בהבנה שגויה של תפיסת העולם האידיאולוגית וחשיבותה. צוין כי חוקרים רבים באקדמיה ובמודיעין אינם מבינים אנשים אידיאולוגיים. האקדמיה מושפעת יותר מדי מתפיסות מרקסיסטיות ופוסט־מודרניות, הגורמות להערכה שגויה כי אנשים לא באמת מאמינים ברעיונות שהם מציגים, ושזו רק חזות שווא לשם השגת אינטרסים חומריים וכוח.

נוסף על כך, הקושי לפענח את חמאס משקף בעיות עומק בחברה הישראלית, שפחות ופחות מבניה, לרבות אלה המשולבים באקדמיה, בתקשורת ואף במודיעין, שולטים בשפות האזור, מבינים לעומק את תרבותו או מכירים את ההיסטוריה שלו. ברקע עומדים השפל שבו נתון מעמד מדעי החברה והרוח, הסגידה הקולקטיבית ללימודים ולמקצועות שמניבים כסף מהיר וקידוש מהפכת המידע והסייבר, גוגל טרנסלייט, הבינה המלאכותית והביג דאטה. זהו עידן שבו נותני הטון במרחבי הממשל, האקדמיה והביטחון הם האנליסטים הנשענים על לוגיקה מערבית. אלה מציגים נתונים כמותיים מוחלטים ומדויקים לכאורה, לרוב כאמור בלי לשלוט בשפה, בתרבות ובהיסטוריה של "האחר", וניכרת ירידה מתמדת בהערכתם של "הערביסטים", יודעי הח"ן בתחומי התוכן, שרבים מהם מחזיקים במפתחות לפענוח ההיגיון של מי שאינו נמנה עם התרבות שלנו. אין מנוס — מי שאינו שולט בשפת מושא המחקר וברזי תרבותו אינו יכול להתיימר להבינו, ורצוי שיחוש חוסר נוחות עמוק בבואו להציג ניתוחים על אודותיו. גם עמדה זו עוררה חילוקי דעות, בטענה שכמה חוקרים טובים מאוד בתחום התנועות האסלאמיות אינם שולטים בערבית.

יתר על כן, חוקרים חילונים רבים מתקשים עד מאוד בהבנת אידיאולוגיה דתית. למשל, יש המתקשים בהבנת התנהלותה של הרפובליקה האסלאמית, שגם הצורך הבסיסי שלה בהרתעה נובע מאידיאולוגיה ומתפיסת עולם שיעית, שלפיה התרבות האיראנית־אסלאמית

הגליל", אלא בתרחיש שבו היה מאמין בסבירות גבוהה שיש לו יכולת להכריע את ישראל. יתר על כן, השחקנים ב"ציר ההתנגדות" מונעים מאסטרטגיה של הרתעה א־סימטרית, והדבר עובר כחוט השני בשיח של כלל השחקנים הללו, המשקף חשיבה מעמיקה על כללי משחק, סבבים, משוואות, הרתעה וניצחון בנקודות. גם המאבק על הסדר האזורי נובע משיקולים אסטרטגיים הנוגעים לעיצובו מחדש של המזרח התיכון, והוא אפילו עשוי לשקף חשיבה "קיסניג'רית". אין משמעות הדבר שאין חשיבות לממד האידיאולוגי, אך לטענת חלק מהמתדיינים אין צורך להעריך מחדש את משקלו. אם כבר נדרשת הערכה מחודשת של ממד זה, הרי שהדבר מחייב התייחסות גם למקומו בתהליך קבלת ההחלטות בישראל.

לעומת גישה זו, היו שטענו כי אירועי השנה האחרונה מחייבים התייחסות רצינית יותר למקומה של האידיאולוגיה בקרב השחקנים האזוריים האסלאמיסטיים. לטענת אחד המשתתפים, תולדות ההתמודדות המערבית עם הפונדמנטליזם האסלאמי רוויות בחוסר הבנה קשה, שלפרקים חוללה אסונות אסטרטגיים. זהו ליקוי המתמשך כחצי מאה ונובע משילוב בין כמה מאפיינים של התרבות המערבית, בפרט הממסד הפוליטי, הביטחוני, האקדמי, התרבותי והתקשורתי. חוסר ההבנה נוצר משילוב בין נטייתם של רבים לפענח מציאות זרה ללא היכרות עם מאפייניה הייחודיים, ואף הכרה בפער תפיסה כזה, לצד השפעה עמוקה של השקפות עולם ומשאלות לב. הדבר מביא לכך שבמשך עשרות שנים מתנהל דיון על בסיס המשגות שאינן תואמות את המצב הייחודי בעולם האסלאם. במסגרת זו מוצגת למשל הבחנה חדשה בין קיצוניים ופרגמטיים, כשבפועל אין סתירה בין הדברים, ופרגמטיות אינה שם נרדף למתינות. הדבר מוכח במשך עשרות שנים בהתנהלות מחושבת של איראן, חזבאללה וחמאס, שמעניקים קדימות לאינטרסים רעיוניים אך יודעים להתגמש נוכח אילוצים וסכנות. בלבול אחר הוא בין משיחיות לחוסר רציונליות. במסגרת זו תיארו גורמי מודיעין בישראל לפני 7 באוקטובר את סינוואר ואת נשיא איראן לשעבר, אברהם ראסי, כמנותקים מהמציאות, מבלי להבין שכמיהה לממש כאן ועכשיו את אחרית הימים היא ההיגיון שלהם.

בהקשר זה, ההתמודדות בין ישראל לחמאס היא מקרה מבחן ייחודי לקושי המערבי בקריאת תרבות זרה בכלל, והאסלאם המודרני בפרט. זוהי התנסות שממחישה מגוון בעיות יסוד, ובכללן: השלכת ההיגיון העצמי על האחר, בפרט האמונה כיקיימת כמיהה אנושית אוניברסלית ל"חיים טובים"; ניתוח אתגרים חדשים לפי

קשה לנו להתמודד ולהכיל את הרעיון שקיים מישור שרוצה להשמיד אותנו. לפיכך, גם כאשר איתרנו סימנים לכך שהשחקנים האסלאמיסטיים מתכוונים למה שהם אומרים, הייתה נטייה להפחית ממשמעות הדברים ולטעון שאין להם יכולת לממש את כוונותיהם מבוססות האידיאולוגיה. אי־קבלת הרעיון שהאחר רוצה להשמיד אותך היא מנגנון של התמודדות עם חוסר אונים. לעומת זאת נטען בדיון כי לאורך השנים סיפקו הערבים לישראל סיבות רבות להקל ראש באיומיהם, משום שהם השמיעו דברי רהב והבל חסרי בסיס וכיסוי, ואף הפכו לעיתים ללעג ולקלס בעיני בני עמם שלהם (כפי שכינה זאת החוקר פואד עג'מי: "קלישאות נפוחות"). לפיכך אין צורך להתייחס לכל אמירה כפשוטה.

האם מתקפת ה־7 באוקטובר מחייבת שינוי פרדיגמטי?

הדיון בשאלה לגבי משמעות מתקפת ה־7 באוקטובר בנוגע לצורך בהערכה מחודשת של מקומה של אידיאולוגיה בקרב שחקנים אסלאמיסטיים עורר ויכוח. לטענת חלק מהחוקרים, גם כיום ניתן לטעון שהתנהלות השחקנים הללו מבוססת בעיקר על ממד אסטרטגי ולא דווקא אידיאולוגי. אף כי הייתה הסכמה שאין להתעלם מתפיסות אידיאולוגיות, בייחוד בקרב שחקנים בעלי תפיסה דתית־מהפכנית, גם שחקנים הפועלים במסגרת הציר הפרו־איראני ("חזית ההתנגדות") באזור מקבלים החלטות באופן קר ותועלתני ומשיקולים אסטרטגיים. אפילו סינוואר פעל לפי גישה זו בהתאם לתוכנית אסטרטגית, שאומנם לא הצליחה בסופו של דבר, אך יכולה הייתה להצליח בתנאים מסוימים. חמאס העריך כי אם לא יפעל בהקדם באמצעות מערכה אזורית נגד ישראל, מדיניותה של ממשלת ישראל תקבע עובדות בלתי הפיכות בשטח. מבחינה זו הייתה כאן החלטה אסטרטגית ורציונלית לפעול באוקטובר 2023. המניעים למתקפת ה־7 באוקטובר היו לפיכך לאומיים לחלוטין, ונועדו לייצר זעזוע בשטח שיציב מחדש את העניין הפלסטיני במוקד סדר היום. לא בטוח שהמניעים להחלטה לממש את הפעולה היו קשורים לחזון אידיאולוגי של השמדת ישראל, משום שחמאס עצמו לא באמת האמין שיש ביכולתו לממשו. לעומת גישה זו, היו שהצביעו על עדויות אחרות מהשנה האחרונה, שמוכיחות דווקא שסינוואר אכן האמין ביכולת זו.

לפי גישה זו, גם החלטת מנהיג חזבאללה חסן נצראללה להצטרף למערכה עם ישראל התבססה על שיקולים אסטרטגיים־פרגמטיים. הוא אומנם בנה לאורך שנים את יכולותיו הצבאיות של ארגונו, אך בניגוד לסינוואר הוא לא היה מממש את התוכנית ל"כיבוש

ה־7 באוקטובר בשל השחיקה בחשיבותה של הסוגיה הפלסטינית.

סוגיות נוספות

בדיון נטען כי פרגמטיזם מבטא לעיתים את ראשיתו של שינוי אידיאולוגי. אידיאולוגיות ניתנות למימוש בעידן של אוטופיה בלבד, הן נכתבות כדי להציב יעד. אחד המשתתפים בדיון טען כי חמאס הוא דוגמה לתנועה פרגמטית, שמגמישה את מדיניותה ואת תפיסותיה בהתאם למציאות. תנועות אסלאמיות בעולם מתמודדות עם מציאות קשה של רדיפה ודיכוי, ולכן הן נדרשות לעמעם לעיתים את הממד הדתי. גם חמאס ניסה להושיט יד לרשות הפלסטינית ולהשתלב במסגרות של תהליך אוסלו, חרף התנגדותו לתהליך. פרגמטיזם אינו מבשר בהכרח שינוי אידיאולוגי, אך הוא מעיד על רצון להשתלב באופן שישנה את המציאות בטווח הארוך. הדבר ניכר, לטענת אחד המשתתפים בדיון, במסמך חמאס משנת 2017, המגדיר מחדש את הסכסוך בצורה הרבה יותר לאומית ופחות אסלאמית. מתדיינים אחרים שללו טענה זו. עוד נטען בדיון כי הצבת חמאס במסגרת מחנה האחים המוסלמים מבטאת גישה שגויה. הלאומיות הפלסטינית אומנם מילאה תפקיד מסוים אצל חמאס (בדומה לתנועות אחרים מוסלמים אחרות באזור), אך הוא קרוב יותר לתנועות ג'האדיסטיות. בניגוד לטענה זו ציין אחד המשתתפים כי מאז נפילת נשיא מצרים לשעבר מוחמד מורסי, חמאס נטש במידה רבה את זהותו האסלאמית והתמקד בהיותו פלסטיני יותר מאשר אסלאמי.

סוגיה נוספת שעלתה לדיון היא הצורך בבחינה מחודשת של השסע הסוני-שיעי כגורם מעצב באזור. כך למשל, החות'ים אינם קבוצה שיעית טיפוסית ויש בה מרכיבים המזכירים מאוד תנועות ג'האדיסטיות סוניות, וכן דגש על פלסטיין כעניין דתי (ולא רק לאומי). גם התנהלות טורקיה מאז ראשית המלחמה דומה לזו של הציר השיעי יותר ממה שניתן היה לחשוב, אילו השסע השיעי-סוני היה הגורם הדומיננטי בעיצוב המרחב.

המלצות למדיניות

משתתפי הדיון ציינו כי מאבק עם תנועות אידיאולוגיות עשוי להימשך שנים רבות מאוד. לפיכך, על ישראל להגן על עצמה עד השינוי האידיאולוגי המיוחל. אין משמעות הדבר שלא ניתן וצריך לפעול בדרכים מגוונות מול שחקן אידיאולוגי, אך יש להכיר במגבלות ההסדרה מול שחקן כזה. במקביל, על ישראל לפעול מול שחקנים חלופיים, למשל הרשות הפלסטינית, שפעולה מולה יכולה הייתה להחליש את חמאס.

פרדיגמות מחשבתיות ואמות מידה ישנות, הנשענות על התנסויות העבר ועל העולם המוכר; קושי של חברה שבה משקל האידיאולוגיות פוחת להבין חברה שבה יש עדיין לאלה עוצמה והשפעה רבות; וחוסר יכולת לפענח חברה שתפיסות היסוד שלה, לרבות ממד הזמן, ערך החיים, הזיקה בין הפרט לקולקטיב ותפיסת "האחר" שונות בתכלית. ההתמודדות עם חמאס לאורך השנים שיקפה חוסר יכולת לפענח עמימות מובנית הטבועה ברבות מהתנועות האסלאמיות. השאלות העולות בישראל בשלושה וחצי העשורים האחרונים לגבי חמאס והנחות היסוד שגובשו לגבי התנועה ממחישות פערי היסוד בין תפיסות המציאות של ישראל לזו של הצד הפלסטיני: האם חמאס הוא ארגון טרור, מפלגה פוליטית או תנועה חברתית (כולם גם יחד, כמובן)? האם הוא יותר פלסטיני או יותר אסלאמי (שניהם באותה המידה)? מהו ההבדל בין "החמאס המדיני" ו"החמאס הצבאי" – הבחנה מטעה שהתנועה עצמה תורמת לגיבושה?

לפי גישה זו יש לראות גם במסמך העקרונות המעודכן של חמאס מ-2017 מעשה רמייה. כפי שניתן לראות מאירועי אוקטובר, עיצוב החברה הפלסטינית והדאגה לרווחתה מעולם לא עניינה באמת את התנועה. בזמן שהמסמך המעודכן התפרסם, הטלוויזיה של חמאס הטיפה להרג יהודים. המסמך לא ביטא כוונה לשינוי הדרגתי ולפיוס מצד חמאס, אלא רצון להשתלט על הרשות הפלסטינית. גם את הצטרפות נצראללה למלחמה לא ניתן להבין, לפי תפיסה זו, אלא משיקולים אידיאולוגיים. מנהיג חזבאללה הבין היטב שהצטרפותו יהיה מחיר, ובכל זאת בחר להצטרף למערכה בשל מחויבותו האידיאולוגית.

הבדלים בין שחקנים שונים

משתתפי הדיון הסכימו כי בין שהשחקנים מושפעים מתפיסות אידיאולוגיות במידה רבה או פחותה, קיימים הבדלים בין שחקנים שונים. לכל אחד מהם רציונל שונה, בין שמדובר במדינה או בשחקן תת־מדינתי. באופן כללי, שחקנים לא־מדינתיים יהיו מוכנים יותר להקריב ולשלם מחירים כבדים, כיוון שהם מושפעים מאידיאולוגיה יותר משחקנים מדינתיים.

כמו כן, גם כאשר שחקנים חולקים אינטרס משותף, האינטרסים בכללותם אינם חופפים. למשל, ברור שקיימים הבדלים בין חמאס וחזבאללה: חמאס מתייחס לפלסטיין כאל אזור תחת כיבוש באופן מוחלט כמעט. לעומת זאת, חזבאללה הצליח בראיתו לשחרר את לבנון מהכיבוש הישראלי. לשחקנית כמו איראן יש זמן רב יותר למימוש האידיאולוגיה שלה בהשוואה לחמאס, שהעריך כי אין לו הזמן הנדרש להמתין למימוש מתקפת

הכרה בחשיבות האידיאולוגיה מחייבת, לדעת חלק מהמשתתפים, פעולה דחופה לנוכח האיומים מצד השחקנים האסלאמיסטיים, תוך חתירה לחסל את יכולותיהם הצבאיות של חמאס וחזבאללה. אין להקל ראש בחזון האידיאולוגי האיראני להשמדת ישראל, גם אם לא מדובר בהכרח בתוכנית עבודה לטווח הזמן הקצר או הבינוני. לשם כך נכון לנצל את שעת הכושר הנוכחית ואת השינויים המהירים באזור באמצעות קידום מהלכים צבאיים ופוליטיים בלבנון ובזירה הפלסטינית. לטענת חלק מהמשתתפים, מוקדם עדיין להגיע למסקנות אופרטיביות חד-משמעיות ממתקפת ה-7 באוקטובר ומהמערכה הרב-זירתית שפרצה בעקבותיה, בהיעדר תשתית מספקת של ידע והבנת האירועים וההתפתחויות בשנה האחרונה. זאת ועוד, ישראל אינה

יכולה להרשות לעצמה להתייחס לכוונות בלבד, ללא הערכה מפוכחת של יכולות הצד האחר, משום שהדבר עלול להוביל להוצאות ביטחון שייצאו מכלל שליטה וייגבו מחירים כלכליים וחברתיים כבדים מנשוא.

ד"ר רז צימט הוא חוקר בכיר ומומחה לאיראן במכון למחקרי ביטחון לאומי ועורך שותף של כתב העת **עדן אסטרטגי**. בעל תואר שני ושלישי בהיסטוריה של המזרח התיכון מאוניברסיטת תל אביב. משמש כחוקר גם במרכז אליאנס ללימודים איראניים באוניברסיטת תל אביב וכמרצה בחוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל אביב. הוא מחברו של הספר **איראן מבפנים: מדינה וחברה ברפובליקה האסלאמית** שיצא לאור בשנת 2022. razz@inss.org.il